

Vjerovanje u urbane legende

Škrljac, Tina

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:038202>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU**

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU

ZAVRŠNI RAD

Osijek, 4.7.2018.

(datum predaje rada)

Tina Škrljac

(Ime i prezime)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU

ZAVRŠNI RAD

TEMA: Vjerovanje u urbane legende

PRISTUPNIK: Tina Škrljac

Osijek, 4.7.2018.

(datum predaje rada)

Ime i prezime

_____
(potpis)

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU

ZAVRŠNI RAD

Znanstveno područje:

Znanstveno polje:

Znanstvena grana:

Prilog:

Izrađeno:

Primljeno:

MENTOR:

KOMENTOR:

Mj:

Broj priloga:

PRISTUPNIK:

Mentor:

Predsjednik Odbora

za završne i diplomske ispite:

_____
(potpis)

_____
(potpis)

SADRŽAJ

SAŽETAK	2
1. UVOD	3
2. URBANE LEGENDE KROZ POVIJEST.....	4
2.1. Urbane legende u svijetu.....	5
2.2. Urbane legende na hrvatskim područjima.....	8
3. PSIHOLOGIJA VJEROVANJA I RELIGIOZNOSTI	9
4. ANKETNO ISTRAŽIVANJE „VJEROVANJE U URBANE LEGENDE“	10
4.1. Sadržaj istraživanja.....	11
4.2. Rezultati istraživanja.....	12
4.2.1. Ovisnost kategorija u istraživanju.....	17
4.3. Zaključak istraživanja	22
5. ZAKLJUČAK	25
POPIS GRAFOVA	26
LITERATURA	27

SAŽETAK

Današnjica suvremenog čovjeka ispunjena je informacijama koje mu pristižu sa svih strana, ponekad u tolikoj mjeri da nije ni svjestan koliko se događaja istovremeno odvija oko njega. Bijeg od stresa i borbe za egzistenciju muče modernog čovjeka i tjeraju ga da nađe spas u razonodi, zabavi i ispunjenju vlastite znatiželje o svijetu za kojega misli da je sve otkrio o njemu, a istovremeno je svjestan da mu nedostaje još velika količina znanja o svemu što ga okružuje. Odgovor na nepoznanice svog okruženja čovjek nalazi najčešće u znanosti, a ponekad, za ono neobjašnjivo, suviše kompleksno za shvaćanje u filozofiji, religiji ili, onome što je široj masi draže : hibridu znanosti, trača i neograničene ljudske mašte – urbanoj legendi. Iako često osnovana na bezgraničnoj ljudskoj mašti, urbana legenda važna je kao dio razvoja kultura i baštine na svjetskoj razini. Međutim, postavlja se pitanje: Je li urbana legenda namijenjena ljudima da bi povjerovali u nju ili je samo misteriozni povijesni trag ljudske kulture?

Ključne riječi: urbana legenda, vjerovanje, istraživanje

ABSTRACT

Contemporary man's world today is filled with information that are coming from everywhere, sometimes at such rate that even he is not conscious of how many events are simultaneously happening around him. Getaway from stress and constant fight for existence bother modern man and it forces him to find salvation in leisure time and in fulfilling his curiosity about the world he thinks he knows everything about, but at the same time, he is aware that he is missing a huge amount of knowledge about everything surrounding him. Answer to unknown elements of his surroundings man often finds in science, but sometimes, for the unexplainable, too complex to understand, he finds answers in philosophy, religion, or in the thing that is loved by the mass: a hybrid of science, gossip and limitless human imagination – urban legend. Although it is often based on limitless human imagination, urban legend is important as part of culture and heritage development on world level. However, the question arises: Is urban legend meant to be belived in or is it just a mysterious historical trail of human culture?

Key words: urban legend, belief, research

1. UVOD

Urbane legende, urbani mitovi ili urbana priča vrsta su modernog folklornog izričaja koji se sastoji od priča u koje su možda vjerovali oni koji su ih pričali. Kao i u vezi s ostatkom folklora i mitologije, njihova je istinitost često upitna, ali taj element najčešće nije ni važan jer sama činjenica da je počela kružiti u društvu važna je za kulturu u kojoj je legenda nastala. (Brunvand 2001, 423) Također, legende se često uspoređuju s antičkom mitologijom jer zvuče nevjerojatno, neistinito i graniče s nadnaravnim. Urbane legende sklone su čestim previranjima, promjenama i dodatcima jer se najčešće prenose usmenom predajom, ali to ne predstavlja problem jer gotovo nikada nije poznat autor ili originalna, prvotna verzija priče. Međutim, ovdje dolazi u pitanje: zašto baš naziv urbana legenda? Kao što je već poznato, usmena predaja kao pojam vezan je uz ruralna područja i bila je način za zbližavanje stanovnika manjih mjesta i povezivanje različitih dobnih skupina, ali i za prevladavanje dosade i način odmora od teških fizičkih poslova. U ovom slučaju je važno napomenuti kako pridjev „urban, urbana, urbano“ nije povezan uz mjesto prebivališta ili izvor od kojeg je legenda potekla već se takav pojam koristio kako bi se urbane legende, kakve ih poznajemo danas, razlikovale od tradicionalnih legendi i mitoloških priča, to jest, željela se napraviti barijera priča iz industrijskog i predindustrijskog doba. Razlog promjeni naziva prvenstveno počiva u činjenici da se urbana legenda prenosi internetom i drugim medijima u modernom dobu u odnosu na doba prije razvijenih medija, kad je širenje urbanih priča ovisilo isključivo o usmenoj predaji. Prvi dojam o urbanim legendama u moderno vrijeme, s visokom stopom pismenosti i višestrukim načinima i sredstvima za komunikaciju je da one, prema logičkom slijedu, ne bi ni trebale postojati. Međutim, one postoje i danas, samo u drugačijem obliku – ne orijentiraju se u tolikoj mjeri na čudovišta i mitološka, magična bića, one su usmjerene na elemente koji bi mogli izgledati realistično, poput ubojica na slobodi, neispravnim industrijskim proizvodima, neobičnim genskim mutacijama i slično. (Hrستیć 2007, 26)

2. URBANE LEGENDE KROZ POVIJEST

Urbane legende svoje korijene vuku iz narodnih priča i predaja koje su se prenosile s koljena na koljeno. Teme narodnih priča najčešće su bile o nadnaravnim bićima koji su bili dio prirode ili na neki način upravljali prirodom, bilo to riječ o vilama, sirenama, patuljcima, anđelima, vukodlacima, vampirima ili nečemu drugome. Priče o ovim bićima postoje u brojnim kulturama, od Sumerana do Egipćana, od Kine do kultura iz domorodačkih naroda drevne Amerike, a za narode navedenih kulturnih sredina, ove priče često su predstavljale stvarnost, a sjećanje na njih očuvano je putem narodnih predaja i drevnih zapisa. (Borović, 2017.) S druge strane, osim što su ove priče bile važne za očuvanje kulture, tradicije drevnih naroda i poučavanje mladih, nerijetko su služile i kao osnova za religiju. Narodi i plemena čije su religije i vjerovanja bile zasnovane na prirodnim zakonitostima i gdje je priroda bila u središtu štovanja, najčešće su koristile ono što se danas smatra narodnom predajom, pričama na kojima je zasnovan folklor i urbanim legendama za svoje obrede i objašnjenje pojava koje nisu razumljivi. Antičke mitološke priče uvelike su doprinijele razvoju današnje urbane legende, u smislu inspiracije temama i govora o odnosu natprirodnog i čovjeka. Zajedničko obilježje urbanih legendi i mitologije jest pokušaj objašnjavanja čovjekovog okoliša na intrigantan i zanimljiv način koji zadovoljava nezasićenu ljudsku maštu i pritom pojednostavljuje kompleksnost duhovnog svijeta čovjeka. Folklorni zapisi i usmena predaja spominju raznovrsne duhove prirode, iako se oni često mogu zamijeniti i s imenima drugih bića koja se spominju poslije. Etnolozi smatraju da vjerovanje i štovanje duhova prirode u hrvatskim krajevima vuče korijene iz staroslavenskih pogana. Kao potvrdu za ovo, navode bizantskog povjesničara Prokopija iz VI.st. koji piše o južnoslavenskom štovanju rijeka, nimfa i drugih sličnih božanstava. (Borović, 2017.) U današnje vrijeme njihova vjerovanja i detalji u ophođenju u društvu smatraju se praznovjerjima, ali samo ako se upražnjavaju kao simbol vjere da bi se zaista moglo nekome dogoditi nešto loše ako se određena praksa ne provede. Primjera radi, ljudi u srednjem vijeku, kad je religija postala već standardnom praksom u društvu, često su bili opsjednuti mogućom prisutnošću negativnog principa. Poznato je kako je srednji vijek bio pun slučajeva egzorcizama i vjerovanjem da su određeni ljudi opsjednuti vragom i općenito zlom, zbog čega je naposljetku dolazilo i do progona žena za koje se smatralo da „opće s vragom“ ili „bacaju čarolije“ i ubijalo ih se, misleći da su vještice. Također, upravo u ovom periodu došlo je do engleskog izraza „Bless you“ ili „God bless you“ (Bog Vas blagoslovio) prilikom kihanja jer se smatralo kako je čovjek u tom trenutku ranjiv i ne može se obraniti i da će negativni princip tu iskoristiti

priliku kako bi ga opsjedao pa su drugi iskoristili priliku da ga tim riječima zaštite. Mnoga druga praznovjerja nastala su u istom periodu vremena koja su ostala poznata i danas, poput toga da se ne smije prolaziti ispod ljestava, da se kišobran ne smije otvarati u zatvorenom prostoru, da je potrebno pokucati u drvo ili drveni predmet kad se izrekne neki plan ili želja kako se ne bi dogodilo nešto loše u budućnosti i slično. Sva navedena praznovjerja smatraju se oblikom urbanih legendi danas, ponajviše zbog činjenice da nikome nije poznato zašto ih upražnjavaju, najčešće su za njih čuli od svojih predaka i izvor odakle je praznovjerje poteklo nije poznat.

2.1. Urbane legende u svijetu

Svaka kultura sadrži tradicionalne priče na kojima je nastala, njihove osnove su utemeljene na prirodnim ili nadnaravnim događajima koji izdvajaju pojedince iz mase i čine ih dijelom posebne zajednice koja je obilježena nekim događajem. Najpoznatije urbane legende u svijetu mogu se svesti na kategorije sudeći prema zajedničkim obilježjima: priče o duhovima, spodobama i utvarama, priče o ubojicama i luđacima na slobodi koje se protežu u čak nekoliko stoljeća, priče o mističnim bićima i priče o posebnim područjima. U ovom slučaju, nemogućnost provjere istinitosti urbane legende nije važna jer ima određenu količinu vjerodostojnosti, najčešće zbog preciznog i točnog prostornog i vremenskog određenja, imena onih koji su sudjelovali, interesa znanstvenika i slično.

Jedna od najpoznatijih urbanih legendi, koju se dugo pokušavalo objasniti i danas se promatra čak i riješenom je legenda o Jacku Trbosjeku ili Jacku Rasparaču (eng. *Jack the Ripper*). Urbana legenda kaže da je Jack Trbosjek jedan od najpoznatijih ubojica u povijesti, a svoj status dobio je ubijanjem prostitutki krajem 19.stoljeća. Namjera ove urbane legende nikada nije bila poznata, osim eventualnog upozorenja ljudima da se trebaju čuvati i ne baviti nečasnim poslovima. Stvarni dio ove legende jesu ubojstva koja su se zaista dogodila, ali bez obzira na uhićenja velikog broja ljudi i ispitivanja, ubojica nikada nije nađen. Potom je krenula urbana legenda o mističnoj osobi koju nitko ne može uhvatiti, a koja je čak slala i pisma lokalnim novinama. Ubojstva su odjednom naglo prestala, a osoba odgovorna za njih nije nikada uhićena, iako po načinu na koji su žene ubijane, smatralo se da je riječ o profesionalnoj osobi, poput liječnika ili mesara. Vrlo brzo su krenule priče o nadnaravnim bićima, povezivanje drugih ubojstava koja su se poslije dogodila i priče o besmrtnosti ubojice. Novine viktorijanskog doba

pratili su svaki poziv na teren ako bi netko imao nešto za reći o misterioznom Jacku, a u gotovo svim slučajevima to su bili lažni pozivi i traženje pozornosti.

Iduća poznata priča dolazi iz Škotske, a radi se o čudovištu iz Loch Ness jezera. Čudovište je „otkriveno“ i njegovo postojanje prijavljeno još u srednjem vijeku, prema životopisu svetog Kolumbana s Ione, napisanom u 7. stoljeću, opisuje se kako je taj svetac protjerao čudovište što je upravo ubilo nekog čovjeka. Poslije, u 16. stoljeću, Hector Boece u „Povijesti Škotske“ opisuje kako je čudovište izašlo iz jezera, porušilo okolno drveće, ubilo trojicu ljudi i vratilo se u jezero (McEwan 2004, 38,39). Moderna povijest Loch Ness čudovišta oživjela je 1930. godine kada je prijavljeno čudovište čija je glava bila na površini jezera i vidljivi dio bio je dugačak više od šest metara. Također, bračni par Mackay malo poslije ovog događaja prijavio je viđenje čudovišta i time su privukli i pažnju novinara koji su se počeli baviti tim slučajem (McEwan 2004, 40). Kada bi se govorilo o viđenju Nessie, nadimka kojeg su čudovištu iz jezera dali mještani, obično je bilo riječ o velikoj životinji nalik na dinosaura, s dugačkim vratom, malom glavom, dugim trupom i repom. Događaji na jezeru privukli su mnoge zoologe i različite znanstvenike koji su pokušavali odgonetnuti postoji li zaista nešto u navedenom jezeru ili je zaista pitanje o mitu, ali do danas ništa nije nađeno. Posljednje viđenje „čudovišta“ zabilježeno je 2011. godine, kad je snimljen i video, koji je poslije iz nepoznatih razloga uklonjen. Danas ovo mjesto privlači velik broj turista i znatiželjnih posjetitelja.

Osim navedenih legendi, poznate su još i one koje uključuju duhove ili druge vrste utvara. Jedna od takvih priči je i Krvava Mary ili Krvava Marija (eng. *Bloody Mary*). Bloody Mary počela je kao urbana legenda o djevojčici Mary Worth, a prosljeđivala se putem elektroničke pošte u devedesetim godinama dvadesetog stoljeća kao *chain-mail*, to jest, kao poruka koja bi se prosljeđivala nasumičnim adresama. Priča je bila o lijepoj devetogodišnjoj djevojčici, imala je nesreću koja joj je ostavila takve ružne rane na licu da je nitko nije htio ni pogledati. Ovakav slijed događaja doveo je do toga da nije smjela pogledati svoj odraz u ogledalu jer se smatralo da bi izgubila razum, ali je jedne noći ipak pogledala u ogledalo i počela plakati, želeći njen stari odraz. Potom slijedi vrhunac urbane legende, važan za igru; Mary je „ušla“ u ogledalo i zaklela se da će unakaziti svakoga tko je bude tražio u ogledalu. Elektronička poruka imala je još i dodatak da je grupa djevojčica pokušala dozvati Mary, govoreći njeno ime tri puta zaredom ispred ogledala u mračnoj sobi te da je jedna od djevojčica počela vrištati i pokrila je lice rukama, a nakon što su joj roditelji reagirali, vidjeli su da ima krvave rane na licu, kao ogrebotine. (Emery, 2018.) Nije poznato ima li ova urbana legenda korelacije s britanskom kraljicom koja je nosila isto ime. Unatoč svemu, ova urbana legenda postala je igra za

adolescente, ostala je poznata i poslije i postala dio popularne kulture, nalazeći svoje mjesto i u još poznatijem nazivu koktela. Također, poznato je da je utjelovljena u mnogim inačicama filmova, knjiga i televizijskih serija.

Posljednje urbane legende koje valja spomenuti su legende o Slendermanu, Arei 51 i fantomskoj autostoperici. Slenderman je urbana legenda nastala 2009. godine i predmet je interesa u modernom folkloru jer je nastala na internetskoj stranici *Creepypasta* i pobudila zanimanje mladih iz čitavog svijeta, koji su prijavljivali slučajeve viđenja ovakvog nadnaravnog bića. Urbana legenda zasniva se na veoma visokom humanoidnom stvorenju bez lica, s neproporcionalno dugačkim udovima. Predmet interesa ovog stvorenja bila su najčešće djeca, koju bi promatrao iz daljine. Razlog širenja ove urbane legende bio je slučaj izbodene dvanaestogodišnjakinje, koju je izbola njena vršnjakinja, tvrdeći da joj je to naredio Slenderman. (Newsweek, Jones, 2014.)

Druga priča je o Arei 51, koja je stvarno područje u zapadnoj Nevadi u Sjedinjenim Američkim Državama. Poznata činjenica je da je Area 51 područje vojne baze na kojemu se testiraju vojna oružja i tehnologije, ali ta sama činjenica nije bila dovoljna ljudima zbog činjenice da je Area 51 strogo zaštićeno područje i ulaz nije dozvoljen nikome osim autoriziranim osobama. Glasine o nekim mističnim i čudnim aktivnostima pokrenula je činjenica da Area 51 nije prikazan na internetu (Google Maps). Mnogi smatraju kako se u Arei 51 proučavaju izvanzemaljci, egzotično oružje, kontrolira se vrijeme, radi se na teleportaciji i putovanju u vrijeme i slično. Posljednja legenda je o fantomskoj autostoperici, koja za sobom povlači još mnogo drugih priča, sve do jedne vezane uz utvare na autocestama i tunelima. Ova legenda počinje još u 16. stoljeću, gdje je bila povezana uz kola i konje. Za ovu legendu karakterističan je velik broj različitih varijacija na temu, gotovo niti jedna priča nema iste aktere, ali jedna stvar je uvijek identična – glavni lik je mlada djevojka u najčešće bijeloj poderanoj haljini koja traži prijevoz kući. Ponekad u varijacijama ove legende djevojka nestane na putu do svog doma, a u nekim dođe do svog doma i onda nestane, nakon što se osoba koja ju je vozila obrati njenim roditeljima i tad najčešće sazna da je djevojka umrla u prometnoj nesreći i da zbog toga progoni one koji prođu tom cestom. (Emery, 2017.)

Osim ovih urbanih legendi, koje su ovdje izdvojene jer se najčešće spominju na svjetskoj razini, postoje još i druge legende koje graniče s teorijama zavjere, a tiču se genskih mutacija, greškama u proizvodnji tvornica, poput miša u tvornici Coca-Cole gdje je urbana legenda izazvala gubitak novca tvrtki i slične. Međutim, navedene urbane legende najčešće se spominju u svijetu i najčešće se prenose s koljena na koljeno iako u različitim svjetskim kulturama postoje

još nebrojene legende, neke od njih su varijacije na temu ovih navedenih, ali ih se većina svodi na navedene teme i nadnaravna bića.

2.2. Urbane legende na hrvatskim područjima

Hrvatska područja, baš kao i na svjetskoj razini, imaju svoje urbane legende i primjenjuju urbane legende drugih slavenskih područja, poput najpoznatije Babaroge (Baba Yaga). Babaroga je najpoznatija legenda na slavenskim prostorima, poznatija je još pod imenima Baba Jaga, Ježi-babo ili Baba Zima. (Johns 2004, 9) Najčešće je prikazivana kako leti na metli, kao stara, slijepa žena. Ona je važna urbana legenda jer svoje korijene vuče još iz slavenske mitologije, a u hrvatskim krajevima često se pričala djeci kao odgojna metoda, roditelji bi prijetili djeci da će Babaroga doći po njih ako se ne budu lijepo ponašali. Također, o ovom liku napisane su i bajke, a osim u hrvatskoj kulturi, postoji i u drugim slavenskim kulturama, ali se spominje i u alpskim područjima, npr. u Švicarskoj i Austriji.

Nadalje, poznate su legende o Hajdima u okolici Samobora, o velikim i jakim ljudima, to jest, divovima. Poznati su po tome što se nikoga nisu bojali, a legenda kaže da su izgradili gradove u Zagorju na brijegovima. Također, poznata je legenda o hrvatskom grbu, koja se veže uz kralja Stjepana Držislava. Naime, u legendi stoji da je kralj Držislav ratovao s Mlečanima koji su htjeli osvojiti hrvatsku obalu Jadrana, a u jednoj od bitki, kralj je pao u mletačko ropstvo i bio je bačen u zatvor u Veneciji. Mletački dužd Petar II. Orseolo čuo je da je Držislav dobar u šahu i izazvao ga je na tri partije šaha, i ako ih pobijedi, da će mu vratiti sva osvojena područja. Držislav je, prema legendi, pobijedio sve tri i tako vratio hrvatska područja, a u znak pobjede je uzeo šahovsku ploču kao grb svoga naroda.

Što se tiče nadnaravnog, i takve su legende bile dio hrvatskog naroda, gdje je poznata legenda o vilinskoj špilji, poviše Jakovlja nalazi se pećina u kojoj su se nalazile vile i ispred pećine nalazilo se vrelo u kojem su se vile kupale ujutro. Kada su vile otišle, ona je i vrelo presušilo. (Narodni.net, 2015.) Uz vile, poznate su mnoge „uklete“ kuće i napuštene ustanove u Hrvatskoj, poput urušene bolnice u Brestovcu, gdje su prolaznici rekli da „vlada čudna energija“. Uz ovu legendu, na otoku Lokrumu vlada legenda da je 2007. godine uslikan duh, što za stanovnike Lokruma nije bilo neobično jer imaju bogatu povijest urbanih legendi o duhovima i plemenitašima, a nisu bili rijetki ni slučajevi gdje bi obitelji jednostavno nestale. Spominjući otoke, važno je spomenuti i legendu otoka Ugljana, gdje se pojavljivao duh umrle udovice, a prikaza se navodno pojavljivala svaki puta kada puše bura. (Ljubić, 2015.)

3. PSIHOLOGIJA VJEROVANJA I RELIGIOZNOSTI

U povijesti čovječanstva, a isto tako i u njegovoj pretpovijesti, nije moguće naći niti jednu epohu u kojoj nije bilo religije. Religija je, tako definirana, prva datost u svim istraživanjima ljudske povijesti, kao i u istraživanjima o čovjeku i njegovoj prapovijesti. Ona je konstitutivni dio čovjeka koji mora biti djelotvoran i koristan član zajednice, a u najširem značenju, prema grčkoj tradicionalnoj misli, ona označava temeljni odnos pojedinca prema društvu. (Dogan, Šola 2014, 21,22) Stoga je, zbog inkorporiranosti vjere u društvo i eventualno čovjeka, razvijena i grana psihologije posvećena samo fenomenu religije. Psihologija religije jedna je od grana moderne psihologije, koja se nije još potpuno razvila i oblikovala, zato je ona još uvijek u razvoju. Predmet psihologije religije je religiozni čovjek u tipičnom ponašanju, koji u svom ponašanju uvijek očituje svoj unutarnji lik, životne vrijednosti i nadanja. Religiozni čovjek, po tom principu, ne može se promatrati ni u jednoj znanosti samo u jednom obliku svoga ponašanja, nego samo u cjelini kao ljudska osoba s vlastitim profilom. Dakle, važno je primijetiti kako grana psihologije koja se bavi religijom promatra ponašanje čovjeka koji je religiozan, istražuje razloge religioznog ponašanja, korijene i podrijetlo. Ova grana psihologije počela se razvijati zahvaljujući bolesnicima koji su patili od bolesti, organskih i duševnih, a povezanost između neuroze i religije prvi je uočio Kierkegaard, što je dalo osnovu psiholozima poslije njega da počnu promatrati religiju kroz prizmu patoloških poremećaja. (Dogan, Šola 2014, 89,90) Kod psihologije religije važno je napomenuti da ona proučava uočljive znakove kod čovjeka, poput i onih vidljivih znakova da čovjek gaji neke osjećaje prema nadnaravnome, što je prvenstveno, za znanstvenu analizu, bilo lako uočiti kod mentalno bolesnih ljudi. Osobine nadnaravnog, s druge strane, potrebno je razlikovati i napraviti distinkciju jer njih proučava teologija. Psihologijom religije bavili su se poznati psiholozi poput Sigmunda Freuda, Hegela, Junga i Williama Jamesa.

Nadalje, ankete koje su provedene o religioznosti na svjetskoj razini, prema Encyclopaediji Britannici, 2,3% ljudi u svijetu se izjašnjava kao ateisti, a 11.9% kao nereligiozni, što znači da su ili agnostici, nisu se izjasnili ili nisu zainteresirani ni za koju religiju. (Encyclopaedia Britannica, 2005.) Ovo istraživanje bilo je važno kako bi se dokazalo da i moderan čovjek ipak ima potrebu vjerovati u nešto nadnaravno i da je osjećaj za pripadanje nekoj većoj zajednici uvijek ostao ugrađen u čovjekovoj naravi kroz evolucijski tijek. Također, nerijetko se pronalazi

i osobina kod ateista gdje oni izražavaju vjeru; ne u nadnaravno, ali u znanost, prirodne principe ili nešto slično što pridonosi činjenici da je vjera na neki način, kroz evoluciju u različitim društvenim uvjetima i poredcima, postala dio čovjekovog duhovnog razvoja i potrebe da objasni fenomene koje drugačije ne bi mogao.

Međutim, kod pitanja neobjašnjivih fenomena, čovjek ne poseže uvijek za religijom koju poznaje jer ne može sam mijenjati njena „pravila“ i sam joj dodati neku vrijednost. Čovjek je okružen mišljenjima drugih oko sebe i gotovo sva njegova uvjerenja dolaze od mišljenja onih koji ga okružuju, a to se ponajviše odnosi na one pojave i predmete koje pojedinac nije u mogućnosti sam doživjeti. Ponekad je čovjeku potrebno stvoriti i vlastiti osjećaj zaštite, bilo to pomoću predmeta, riječi, mjesta ili osobe, u kojima traži sreću i osjećaj da mu se ništa loše ne može dogoditi, ali i zbog želje da stekne što veću kontrolu nad svojim životom i nad svime što ga okružuje. Upravo zbog navedenog razloga nastaju i praznovjerja, jer je čovjek instinktivno oprezan i uplašen od vanjskih faktora koje ne može kontrolirati. Također, u ovakvim situacijama čovjek poseže i za astrologijom, vještičarenjem i sličnim praksama, a naposljetku i smišlja priče koje prenosi dalje te tako često nastaju narodne predaje i eventualno – urbana legenda. Poznato je da su urbane legende od malena dio čovjekove rasonode i objašnjenja prirode; primjera radi, djeci se povodom Božića daju pokloni i izmišlja se lik Djeda Božićnjaka kako bi se mogli veseliti samom blagdanu i time ih naučiti tradicijske vrijednosti koje nosi Božić kao blagdan, također, djecu se uči i odgojnim mjerama pomoću „krampusa“ za blagdan svetog Nikole i drugo.

4. ANKETNO ISTRAŽIVANJE: „VJEROVANJE U URBANE LEGENDE“

U svrhu istraživanja o psihologiji vjerovanja ljudi u urbane legende, provedena je anketa na području Republike Hrvatske, s naglaskom na Slavoniju i Baranju. Anketa je otvorena 10. lipnja 2018, a zatvorena 17. lipnja 2018. godine, a do tog datuma dobila je 140 odgovora. Istraživanje je provedeno na društvenoj mreži Facebook i anketa je napravljena u online programu Google Documents, to jest, Google Docs, jer je navedeni program najjednostavniji za ispunjavanje i pravljenje anketa. Uzorak korišten u ovom istraživanju bio je prigodni jer su dio uzorka bili samo ispitanici koji su bili dostupni u vremenu trajanja istraživanja i oni koji su bili u mogućnosti ispuniti anketu. Početna teza ovog istraživanja bila je: „Stanovnici na području Republike Hrvatske nisu skloni povjerovati u urbane legende“, a dalje u radu

navedene su i ostale hipoteze koje obuhvaćaju druge potkategorije ovog istraživanja. S obzirom na to da je uzorak bio prigodne naravi, rezultati istraživanja imaju u početku smanjenu točnost, to jest, veću vjerojatnost statističke pogreške jer jedinice populacije nemaju istu mogućnost izbora kako bi bili dio odabranog uzorka.

4.1. Sadržaj istraživanja

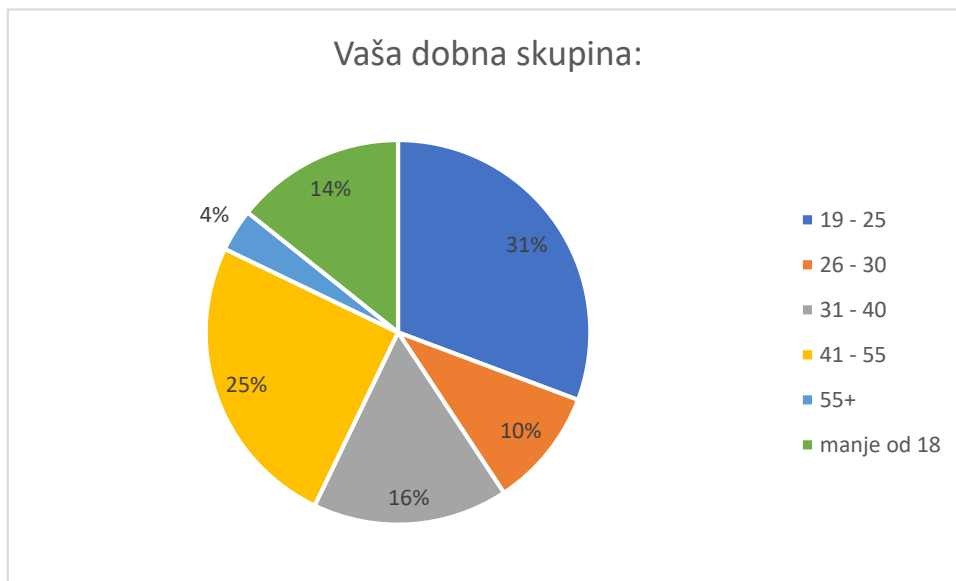
Kako bi ovo ispitivanje bilo provedeno što je efektivnije moguće, kao oblik ispitivanja odabrana je online anketa, iz nekoliko primarnih razloga. Prvi razlog odabiranja ankete kao načina ispitivanja bio je potpuna anonimnost, što ulijeva povjerenje ispitanicima i navodi ih da daju istinite odgovore i time pomažu stvoriti generalno mišljenje. Sljedeći razlog bio je jednostavnost popunjavanja ankete kao oblika istraživanja jer za njih najčešće ne treba izdvojiti više od nekoliko minuta. Posljednji razlog bio je mogućnost postavljanja ankete na mrežne stranice, poput društvenih mreža, gdje su one lako dostupne, mogu se ispuniti u koje god vrijeme ispitanik želi i može provesti koliko god vremena želi ispunjavajući ih, vraćati se na prethodna pitanja i slično, što kod telefonskog ispitivanja ili uživo nije moguće.

Anketa se sastojala od osam pitanja i za njeno ispunjavanje bilo je potrebno otprilike dvije do tri minute. Započela je s demografskim pitanjima i općenitim informiranje o ispitaniku, a do posljednjeg pitanja obuhvatila je sve potrebno za ovo istraživanje i informiranost ljudi o urbanim legendama. Također, važno je napomenuti da je anketa bila u potpunosti anonimna. Sva pitanja u anketi napravljena su tako da, ako je bilo potrebno, moglo se označiti dva ili više odgovora, ili zbog jednostavnosti i uzimajući u obzir trajanje ljudske pažnje, bilo je moguće označiti samo jedan odgovor, a jedno od pitanje moglo se i preskočiti u potpunosti.

Zbog prirode mjesta na koje je anketa postavljena, bilo je važno predvidjeti dobnu skupinu koja će je ispunjavati i prilagoditi pitanja tako da budu relevantna i lako razumljiva za sve, dok se u isto vrijeme održava važnost samog ispitivanja i srži svakog pojedinačnog pitanja.

4.2. Rezultati istraživanja

Prvo pitanje u anketi bilo je demografske naravi, a odnosilo se na dob ispitanika. Valja napomenuti kako ispitivanje nije bilo formirano na taj način da pogađa određenu dobnu skupinu, već je bilo važno vidjeti koja dobna skupina bi najčešće povjerovala u urbanu legendu, je li o urbanim legendama više informirana mlađa dobna skupina, zbog dostupnosti raznih informacija na internetu ili su urbane legende više stvar prošlosti pa bi ih mogla poznavati starija dobna skupina. Rezultati su navedeni u grafu ispod:

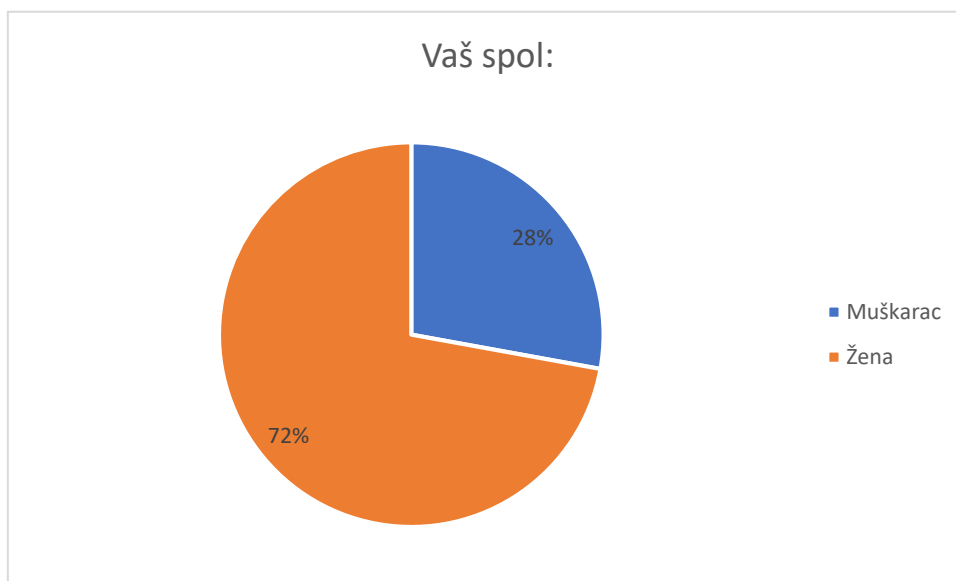
Graf 1. Dobna skupina

Postotak onih koji su ispunili anketu u dobi od 19 do 25 godina je 31%, a svega 6% manje je dobna skupina od 41 do 55 godina s 25%, što odbacuje hipotezu o tome da mlađa populacija koristi društvene mreže i općenito internet u većoj mjeri nego starija. Maloljetnika je bilo 14%, ispitanika u dobnoj skupini od 31 godine do 40 svega 16%, a najstarije dobne skupine, 55 i više godina bilo je 4%. U ovom slučaju, kad su vidljivi ovakvi rezultati gdje je jedna četvrtina ispitanika u dobi od 41 do 55 godina, važno je napomenuti da ovdje ne prevladava samo faktor češćeg ili rjeđeg korištenja interneta i društvenih mreža, već i činjenicu da bi ova dobna skupina češće bila voljna otvoriti anketu i ispuniti je do kraja nego netko u mlađoj dobnoj skupini.

Drugo pitanje također je bilo demografske naravi i odnosilo se na spol ispitanika. Ovo pitanje bilo je važno kako bi se uočila eventualna povezanost između vjerovanja u urbane legende i spola te napravila potencijalna korelacija između prirodnih psiholoških obilježja svakog od

spolova i psihologije vjerovanja u urbane legende, pa čak i religioznosti, koje je također bilo jedno od pitanja. Rezultati su sljedeći:

Graf 2. Spol

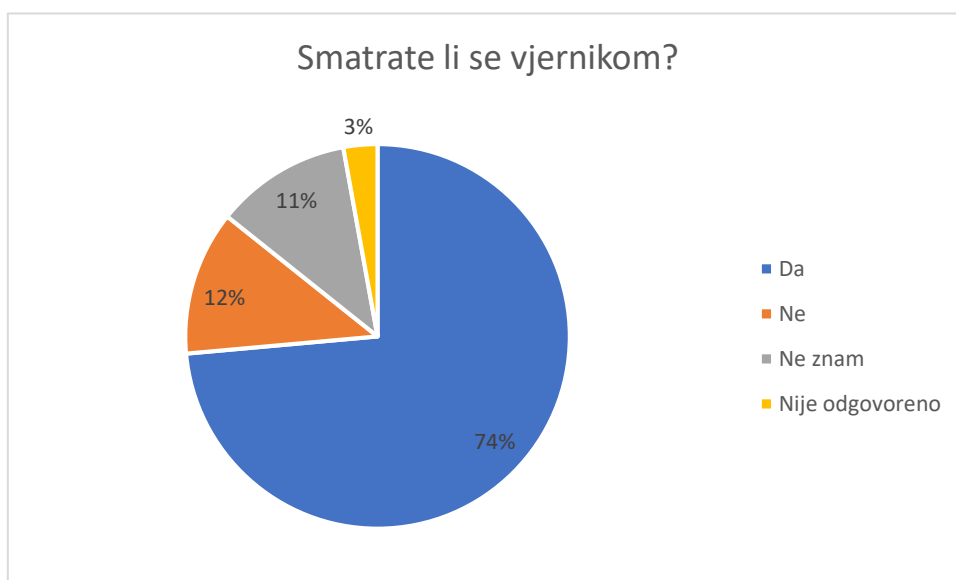
U istraživanju sudjelovalo je 28% (39) muškaraca i 72% (101) žena, što je ovisilo o brojnim faktorima kao što su mjesta gdje je anketa podijeljena, ciljna skupina, grupe i stranice na Facebooku do kojih je anketa došla i slično.

Treće pitanje odnosi se na geografsku narav ispitivanja, to jest, mjesto prebivanja ispitanika, a suženo je na izbor grada i sela. Ovim pitanjem se željelo uočiti ima li povezanosti između života u urbanoj sredini i informiranosti o urbanim legendama i sa samim vjerovanjem u njih, ili su urbane legende više stvar ruralnih područja. Rezultati ankete bili su: 34% ispitanika odgovorilo je da živi u selu, to jest, ruralnom području, a 66% u urbanom području, to jest, gradu. U ovom kontekstu istraživanja nije smatrano da je veličina geografskog područja prebivališta važna, tako da nisu postojale podjele na veća i manja mjesta, općine, manje i veće gradove, metropole i slično, već smo smatrali da je jednostavna podjela na ruralno i urbano dovoljna. Rezultati su prikazani i u grafu ispod, na idućoj stranici:

Graf 3. Mjesto prebivališta

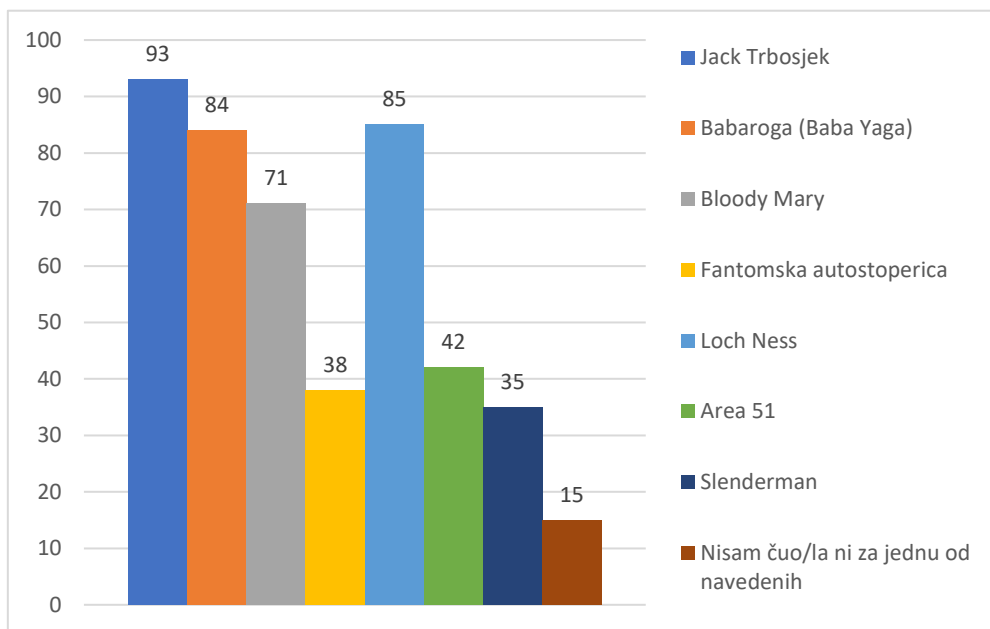
Naredno pitanje, četvrto, bilo je vezano uz religioznost ispitanika. Za razliku od svih ostalih pitanja u anketi, ovo pitanje, zbog svoje osjetljivosti, nije bilo obavezno za ispunjavanje. Pitanje je glasilo „Smatrate li se vjernikom?“ kako bi se izbjeglo vrijeđanje vjerskih ili nevjerskih osjećaja, a kao što je navedeno, nije bilo obavezno odgovoriti na ovo pitanje. Također, uz odgovore „Da“ i „Ne“, ponuđena je i opcija „Ne znam“, kako bi se mogli pronaći i oni koji nisu sigurni u svoja religiozna stajališta.

Graf 4. Religioznost

Rezultati su pokazali kako je većina, 74%, odgovorila da se smatraju vjernicima, 12% da se ne smatraju vjernicima, 11% je odgovorilo da ne zna, 3% je preskočilo pitanje, to jest, nisu odgovorili na njega. Ovakvi rezultati su u jednoj mjeri i očekivani s obzirom na to da se anketa provodila na području Republike Hrvatske, a sudeći prema drugim anketama koje su se provodile prije, 1999. i 2008. godine, navodi se ovako: „Identifikacija s vjerskom zajednicom dosta je proširena, jer se pripadnikom neke vjerske zajednice u Hrvatskoj smatra 84,3% građana“ (Črpić 2009, 8). Valja napomenuti kako je ova anketa provedena na uzorku koji nije tražio specifičnu dobnu skupinu i sve dobne skupine bile su odabrane u analizi, a općenita anketa na području Republike Hrvatske o religioznosti i religioznim praksama obuhvaćala je samo punoljetne osobe pa je važno imati na umu statistički odmak u rezultatima istraživanja.

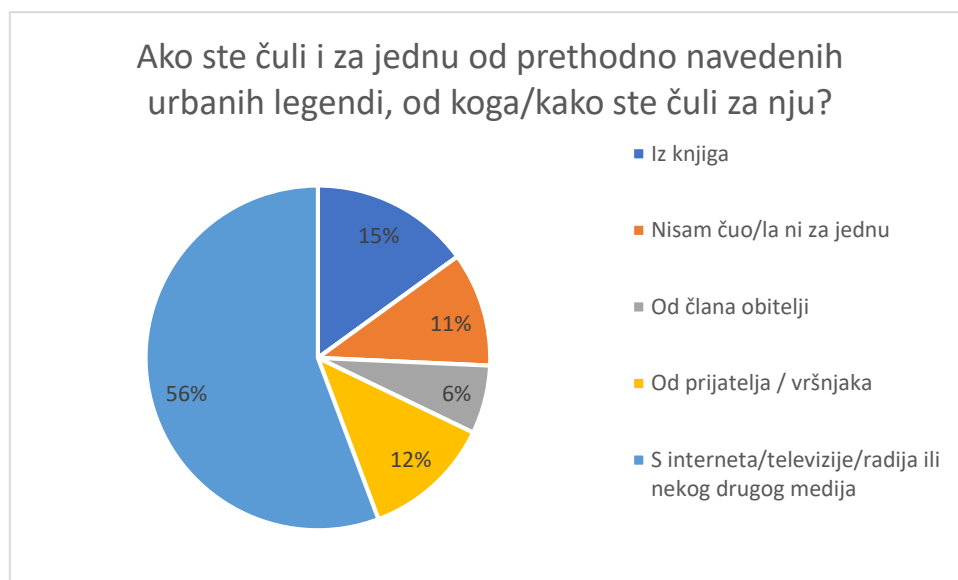
Petim pitanjem započela je sama svrha istraživanja u anketi, a odnosila se na primjere urbanih legendi, gdje se od ispitivača tražilo da odaberu njima poznatu urbanu legendu od ponuđenih na popisu. Ponuđene legende su bile: Legenda o Jacku Trbosjeku, Babarogi (Baba Yaga), Bloody Mary (Krvava Meri), fantomskoj autostoperici, Loch Ness čudovištu, Arei 51 i Slendermanu. Uz navedene legende, bila je ponuđena i opcija „Nisam čuo/la ni za jednu od navedenih“ i ostalo, gdje su ispitanici mogli sami nadopisati svoj odgovor.

Graf 5. Poznavanje urbanih legendi

Korišten je stupičasti graf u ovom slučaju kako bi bilo lakše pregledati sve kategorije ove ankete, ali i zato što je ovo jedino pitanje u kojem je bilo moguće izabrati više od jednog odgovora odjednom. Kategorija „Ostalo“ nije prikazana na grafu jer je njena vrijednost 0, to jest, nitko je nije odabrao. Isčitavajući rezultate iz grafa, uočljivo je kako je urbana legenda o Jacku Trbosjeku (Jack the Ripper) najpoznatija, bila je odabrana 93 puta, nakon nje slijedi legenda o čudovištu iz Loch Ness jezera, odabrana 85 puta, a prvi vrhu su bile i legenda o Babarogi, poznatijoj i kao Baba Yagi, odabranoj 84 puta i Krvavoj Mary (Bloody Mary), odabranoj 71 put.

Naredno pitanje odnosi se na izvore iz kojeg su ispitanici otkrili za urbane legende. Ponuđeni odgovori bili su: članovi obitelji, prijatelji ili vršnjaci, internet ili televizija ili neki drugi medij, iz knjiga ili nisu čuli uopće za neku od urbanih legendi, stoga nisu u stanju odgovoriti na to pitanje.

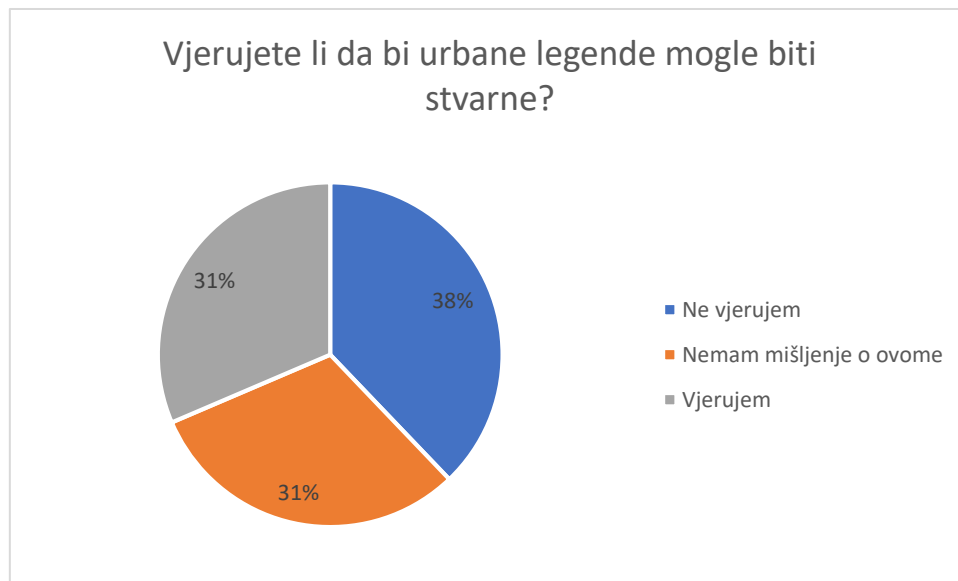

Graf 6. Izvor informacija o urbanoj legendi

Sukladno očekivanjima, mediji su ti koji najviše utječu na informiranje o pojavama poput urbanih legendi, gdje je malo više od pola, 56% ispitanika čulo za neku od urbanih legendi putem medija, bilo riječ o internetu, televiziji, radiju ili nekom drugom mediju. 15% ispitanika izjavilo je da je za urbane legendo čulo iz knjiga, 12% od prijatelja ili vršnjaka, a 11% nije čulo ni za jednu od navedenih u prethodnom pitanju.

Posljednje pitanje je ono ključno za ovo istraživanje, a to je: „Vjerujete li da bi urbane legende mogle biti stvarne?“ . Ovo pitanje postavljeno je na kraju kako bi se ispitanici mogli

prethodno informirati ili podsjetiti o tome što su urbane legende i o primjerima za koje su možda čuli. Ispitanicima su ponuđene tri opcije: vjerujem da bi urbane legende mogle biti stvarne, ne vjerujem i nemam mišljenje o tome.

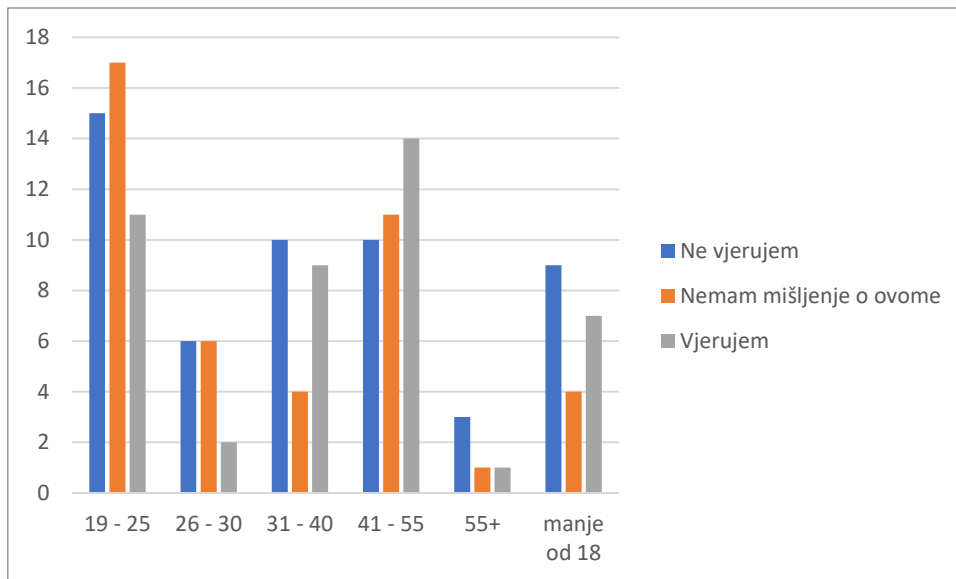
Graf 7. Vjerovanje u urbane legende

Rezultati su bili sljedeći: 38% odgovorilo je da ne vjeruje u to da bi urbane legende mogle biti stvarne, 31% odgovorilo je da vjeruje, a 31% je također odgovorilo da nema mišljenje o navedenoj problematici. Ovakav rezultat bio je očekivan jer većina urbanih legendi poznatih na hrvatskim prostorima graniči s nadnaravnim, magijom i ljudima s nadljudskim sposobnostima i u nekoj mjeri je moguće zaključiti da malo veći postotak populacije neće povjerovati u takvu priču.

Nakon što je analiziran segment s pitanjima i rezultatima ankete, bilo je potrebno napraviti drugi dio istraživanja koji se sastojao od križanja kategorija u anketi kako bi se došlo do pravih rezultata potrebnih za istraživanja i uočavanja korelacije između pojedinačnih kategorija i međusobne ovisnosti varijabli.

4.2.1. Ovisnost kategorija u istraživanju

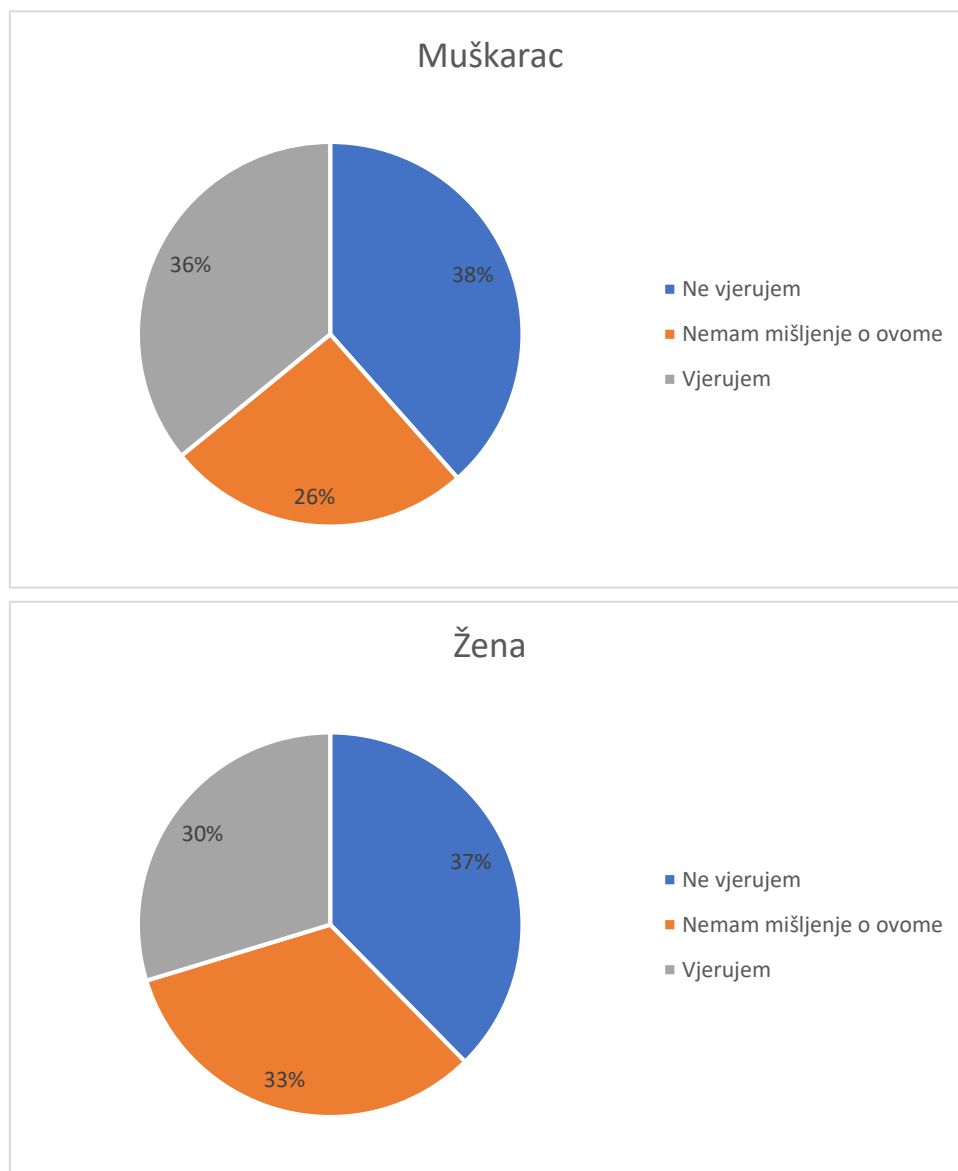
Prve dvije kategorije u kojima je bilo važno naći korelaciju bile su dob ispitanika i pitanje o stajalištu prema vjerovanju u urbane legende.

Graf 8. Ovisnost dobi o vjerovanju

Ova korelacija pokazala je da osobe u dobi između 41 i 55 godina u najvećoj mjeri vjeruju u urbane legende, gdje je 14 ispitanika (32%) označilo kako vjeruje u urbane legende. Nakon te dobne skupine, ponajviše vjeruju mladi u dobnoj skupini od 19 do 25 godina, gdje je njih 11 (25%) označilo odgovor da vjeruju u urbane legende. Također, važno je uočiti kako su ispitanici dobne skupine od 19 do 25 godina označili u najvećem broju i da ne vjeruju u urbane legende, gdje je bilo 15 odgovora koji su tvrdili da ne vjeruju (28%), a druga dobna skupina koja je ponajviše tvrdila da ne vjeruje u urbane legende jesu upravo skupine od 41 do 55 godina i od 31 do 40, s jednakim rezultatom od 10 odgovora (19%). U ovom dijelu je zanimljivo uočiti kako su i maloljetni ispitanici odgovorili u velikom broju da ne vjeruju u urbane legende, što je moguće zaključiti, iako se ne radi o velikom uzorku, da bi razlog tomu mogao biti bolja informiranost i korištenje tehnologije u većoj količini nego primjera radi, populacija od 41 do 55 godina. Uz sve navedeno, potrebno je spomenuti i najstariju skupinu ispitivača u ovoj anketi, koja je bila 55 i više godina, imala je najveći postotak onih koji ne vjeruju u urbane legende, stoga je važno uzeti u obzir i statističku grešku u odmaku, ali i manji broj ispitanika, pogotovo u ovoj kategoriji.

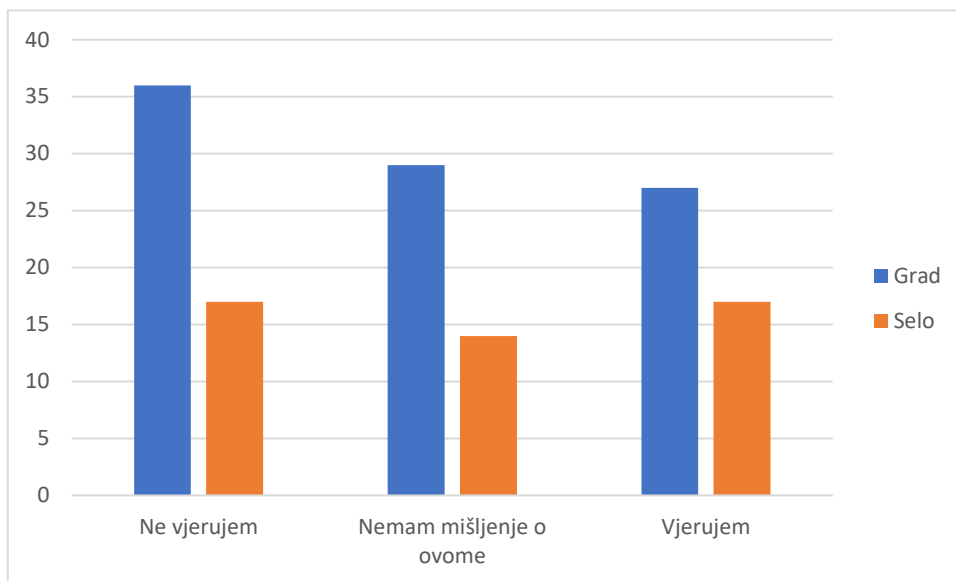
Iduća korelacija odnosila se na spol i vjerovanje u urbane legende, gdje je, radi lakšeg analiziranja i promatranja, odvojeno u dva tortna grafa koja predstavljaju muškarce i žene.

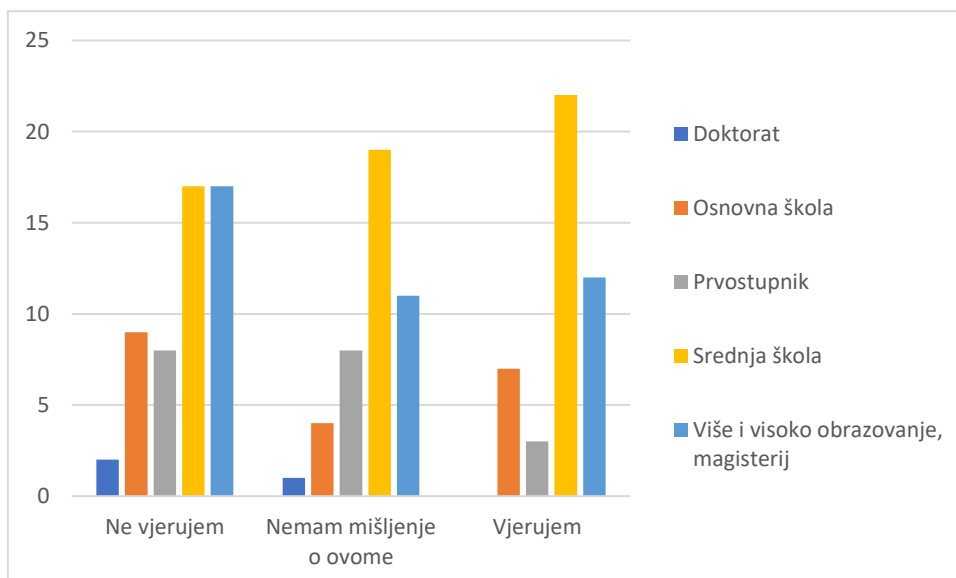
Graf 9. i 10. Odnosi spolova prema vjerovanju u urbane legende

Rezultati istraživanja su takvi da u oba slučaja, i vjerovanja i nevjerovanja u urbane legende, muškarci imaju veći postotak, gdje 36% ispitanih muškaraca vjeruje da bi urbane legende mogle biti stvarne, a 38% ne vjeruje, dok je kod žena 30% odgovorilo da vjeruje, a 37% da ne vjeruje. U ovom slučaju potrebno je uzeti u obzir graf 2., gdje je prikazano da je puno manji postotak muškaraca sudjelovao u istraživanju, stoga je potrebno razmotriti i tu mogućnost statističkog odmaka i pogreške.

Uz sve navedeno, važno je bilo uzeti u obzir i mjesto prebivanja, je li u pitanju selo ili grad, kao i razinu obrazovanja, kako bi se razmotrilo koji je faktor zaista važan pri analizi vjerovanja u urbane legende i o čemu one ovise.

Graf 11. Korelacija prebivališta i vjerovanja

Graf 12. Korelacija razine obrazovanja i vjerovanja

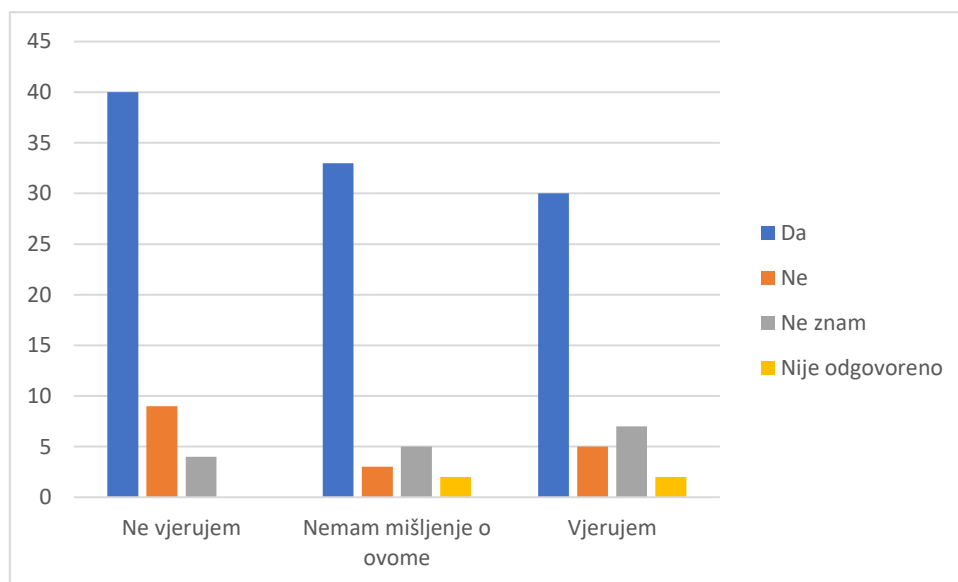
Iz navedenih grafova moguće je uočiti kako su više ispitanika iz gradova zaključilo kako ne vjeruje u urbane legende. Kao i za sve prethodno navedeno, puno manji broj ispitanika označilo je selo kao svoje mjesto prebivališta pa se i to treba uzeti u obzir, ali omjer onih koji vjeruju u urbane legende u ovom slučaju prevagnuo je u slučaju onih koji žive u selima, gdje je nešto veći postotak (35% u odnosu na 29% u gradu). Razlika nije velika u ovom slučaju, ali ipak postoji.

Druga korelacija vezana je uz razinu obrazovanja i vjerovanja u urbane legende, gdje su bili ponuđeni poprilično općeniti odgovori kako bi se dobila generalna slika o obrazovanosti

ispitanika, što se želi reći da su bile ponuđene opcije osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja, prvostupnika, višeg i visokog obrazovanja/magisterija i doktorata. Kako rezultati pokazuju, ponajviše ispitanika kojima je razina obrazovanja srednjoškolska odabralo je da vjeruju u urbane legende, a u isto vrijeme, zajedno s onima s višim i visokim stupnjem obrazovanja, odabrali su i da ne vjeruju u njih. Ovakvi rezultati posljedica su velikog broja ispitanika sa srednjoškolskom razinom obrazovanja, što je još uvijek najčešći slučaj u Republici Hrvatskoj, ali i možda boljem stupnju informiranja i obrazovanja onih s višim stupnjem obrazovanja i manjoj mogućnosti vjerovanja u urbane legende.

Posljednja korelacija koju je bilo potrebno napraviti je odnos religioznosti i vjerovanja u urbane legende, kojom se htjelo ispitati postoji li veza između osobnih vjerskih osjećaja i običaja vjerovanja u urbanu legendu.

Graf 13. Korelacija između religioznosti i vjerovanja u urbane legende

Rezultati istraživanja pokazali su kako su oni koji su se izjasnili kao religiozni i oni koji se nisu izjasnili kao religiozni u jednakom postotku vjeruju u urbane legende, a taj postotak iznosi 29%. Ovakvi rezultati u ovom slučaju pokazuju kako religioznost nije u tolikoj mjeri povezana s vjerojatnošću da osoba povjeruje u urbanu legendu. Naravno, potrebno je uzeti u obzir i druge varijable koje u ovoj situaciji mogu utjecati na konačni rezultat. Prva varijabla je ta da je potrebno pogledati i postotak onih koji ne vjeruju u urbane legende, što je kod onih koji su označili da se smatraju vjernikom 39%, a kod onih koji su označili da se ne smatraju vjernikom 53%. Nadalje, važno je uzeti u obzir i činjenicu kako je onih koji su označili da se ne smatraju

vjernicima u puno manjem broju nego onih koji su označili da se osjećaju vjernicima. Također, postoji još jedna kategorija koju valja promotriti, a to je odgovor: „Nemam mišljenje o ovome“, kojega je označilo 32% onih koji se smatraju vjernicima i 18% onih koji se ne smatraju. Kod kategorije vjernika također je postojao i odgovor: „Ne znam“ i mogućnost potpunog preskakanja pitanja, što je u grafovima označeno s „Nije odgovoreno“. Ovakvih označenih odgovora nema u velikom broju, ali pridonose statistici ovog slučaja.

4.3. Zaključak istraživanja

S obzirom na to da je odlučeno kako će se istraživanje u obliku ankete provoditi samo na području Republike Hrvatske putem društvenih mreža i biti na hrvatskom jeziku, postavljene su određene hipoteze koje su nastale prema poznatim saznanjima o narodu s područja ispitivanja. Kao što je prethodno navedeno, glavna teza ovog istraživanja bila je: „Stanovnici na području Republike Hrvatske nisu skloni povjerovati u urbane legende“, a glavna misao vodilja početka istraživanja bila je: „Većinski udio stanovništva Republike Hrvatske dio je neke religije ili religijskog pokreta“, što je poznata činjenica iz demografskih istraživanja koja se odvijaju svake četiri godine. U svrhu ovog istraživanja sama specifična religija ili vrsta religioznog izražavanja nije igralo ulogu već samo činjenica smatra li se osoba religioznom ili ne. Jedna od hipoteza bila je „Mladi ljudi više su informirani o urbanim legendama zbog dostupnosti interneta i naprednije tehnologije, stoga je manja vjerojatnost da vjeruju da su stvarne“. Uz ove navedene, postavljene su i hipoteze vezane uz korelaciju mjesta prebivališta, razine obrazovanja i drugih faktora i mogućnosti vjerovanja u urbane legende. Nakon što su postavljene hipoteze, formirana su pitanja u istraživanjima koja bi pokušavala odgovoriti na hipoteze i istražiti fenomen urbanih legendi te imaju li one ikakve povezanosti s religijom i općenitom psihologijom ljudskog vjerovanja te pitanja koliko je moderni čovjek, uz informacije koje su mu dostupne na svim poljima, sklon povjerovati u priču s nadnaravnom osnovom. Kad je anketa zatvorena, analizirali su se rezultati i bilo je potrebno proučiti jesu li hipoteze potvrđene ili odbijene. Prva hipoteza o mladim ljudima koji su u osnovi bolje informirani o urbanim legendama zbog dostupnosti interneta i napredne tehnologije protezala se u nekoliko pitanja čija je korelacija kasnije napravljena. Ispostavilo se kako bolja informiranost i „*prozor u svijet*“ putem interneta i veća dostupnost svih medija nego ikada prije u prošlosti nije uvjet za stav mladih ljudi prema pojavama poput urbanih legendi. Istraživanje je pokazalo kako relativno velik postotak mladih ljudi doista vjeruje u mogućnost da bi urbane legende mogle

biti istinite, iako one navedene u istraživanju su većinom osnovane na bazi magije, nadnaravnog i neobjašnjivih prirodnih pojava. Međutim, dobna skupina od 41 do 55 najviše je iznenadila svojim stavom da bi zaista mogli povjerovati u urbanu legendu, što se može protumačiti na više načina; možda je riječ o drugačijem odgoju u vrijeme kad su ono b, o drugačijem vremenu i društvu u kojemu su odrastali, možda o dostupnosti informacija, a možda i o društvenom ustroju, većem ili manjem stupnju religioznosti i slično. Zaključeno je i da muškarci su bili skloniji izjasniti se u većem broju da vjeruju u urbane legende, ali i da ne vjeruju nego žene. Bilo je potrebno u ovom kontekstu uzeti i hipotezu o važnosti mjesta prebivanja, gdje je pokazano da oni ispitanici koji žive u selu su više skloni odgovoriti da vjeruju u urbane legende nego oni iz grada. Ovakav rezultat nije bio neočekivan jer većina urbanih legendi ima svoje korijene upravo izvan grada; većina ih počinje u nekom selu, nekom slabo naseljenom ili potpuno nenaseljenom prostoru, a uz sve navedeno, razlog može ležati i u manjku zabavnog sadržaja u manjim sredinama gdje su kroz povijest priče i njihovo izmišljanje kratile vrijeme i zabavljale mještane. Istraživanje je obuhvatilo i razinu obrazovanja, gdje se došlo do zaključka da je kategorija ispitanika s završenom srednjom školom u najvećem broju odgovorila kako vjeruje u urbane legende, a s obzirom na velik postotak njihovog sudjelovanja u samom istraživanju, ovakav rezultat nije iznenađujuć. Posljednja kategorija u kojoj je bilo važno uvidjeti postoji li korelacija i za koju je postojala hipoteza bila je religioznost. Međutim, kako je istraživanje pokazalo, rezultati ispitanih opovrgnuli su činjenicu da religioznost ima povezanost s vjerovanjem u urbane legende. Ovo saznanje moguće je i generalizirati na razini izmišljenih priča, praznovjerja i drugih karakterističnih načina pohranjivanja sjećanja i zabavljanja naroda; moguće je zaključiti da možda doista religiozni ljudi vide urbane legende kao zanimljivost, zabavu, a ne kao nešto stvarno ili kao asocijacija na religiju. Također, konačan zaključak ove korelacije jest da religija zaista ne predstavlja nikakvu osnovu za vjerovanje u urbane legende jer postotak nevjernika i vjernika koji vjeruju da bi urbana legenda zaista mogla biti stvarna je u ovom istraživanju bio u potpunosti jednak.

Osim korelacija, istraživanje je obuhvatilo i izvor informiranja o urbanim legendama, kao i njihovo poznavanje kod ispitanika. Rezultati su takvi da je većina ispitanika informirana o urbanim legendama putem medija, bio to internet, televizija, radio ili nešto drugo, a nakon toga, najveći postotak imale su knjige, što nije neočekivano jer su urbane legende česta tema u literaturi zbog lake mogućnosti vlastite prilagodbe i zanimljivim temama prikladnim za širu publiku. Uz sve navedeno, bilo je važno primijetiti i kako je manji postotak ljudi bio potpuno neinformiran o navedenim urbanim legendama, kao i o njihovom postojanju, što nije bilo

sukladno postavljenim očekivanjima. Zaključno, glavna teza „Stanovnici na području Republike Hrvatske nisu skloni povjerovati u urbane legende“ je potvrđena ovim istraživanjem, gdje je dokazano da, uključujući i manju statističku pogrešku i odmak, stanovnici Republike Hrvatske, dajući pozornost na područje Slavonije i Baranje, većinski nisu skloni vjerovati u urbane legende.

5. ZAKLJUČAK

Iako nisu znanstveni materijal, nemaju pouzdan izvor ni autora, uloga urbanih legendi ne gubi na važnosti u razvoju ljudskih kultura. Nije potrebno proučavati istinitost i kredibilitet jer njihova prvotna svrha ne leži u tome već u rasonodi i pojašnjavanju kompleksnih filozofskih životnih tema koje čovjek ne može odgonetnuti. Urbane legende ne smiju se zanemariti kao dio narodnih folklora i usmene predaje jer predstavljaju razmišljanje čovjeka koji je bio izvan svoga vremena i čovjeka koji je bio znatiželjan, a poznato je da znatiželja vodi k novim otkrićima i razvoju. Usprkos činjenici da su se urbane legende kroz stoljeća prenosile usmenom predajom, a prenose se i danas, mediji i globalizacija igraju veliku ulogu u njihovom prenošenju i unatoč tvrdnjama da bi usmena predaja kao takva mogla izumrijeti dolaskom visoke tehnologije, to se iskazalo neistinitim, barem u bližoj budućnosti. Prema riječima Rolfa W. Brednicha s kongresa u Melbourneu: „Urbane legende možda imaju korijenje u književnosti ili su kreacija nekadašnjih vremena, ali jedno će uvijek postojati: *homo narrans*.“ (2001.)

POPIS GRAFOVA

Naziv grafa	Broj stranice
Graf 1. Dobna skupina	12.
Graf 2. Spol	13.
Graf 3. Mjesto prebivališta	14.
Graf 4. Religioznost	14.
Graf 5. Poznavanje urbanih legendi	15.
Graf 6. Izvor informacija o urbanoj legendi	16.
Graf 7. Vjerovanje u urbane legende	17.
Graf 8. Ovisnost dobi o vjerovanju	18.
Graf 9. Odnosi spolova prema vjerovanju u urbane legende	19.
Graf 10. Odnosi spolova prema vjerovanju u urbane legende	19.
Graf 11. Korelacija prebivališta i vjerovanja	20.
Graf 12. Korelacija razine obrazovanja i vjerovanja	20.
Graf 13. Korelacija između religioznosti i vjerovanja u urbane legende	21.

LITERATURA

1. Črpić, Gordan. 2009. „Dinamičnost u stabilnosti: Religioznost u Hrvatskoj 1999. i 2008. godine“. Zagreb: Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve Hrvatske biskupske konferencije. <https://hrcak.srce.hr/file/79776> , pristupljeno 20.lipnja 2018.
2. Brunvand, Jan Harold. 2001. „Encyclopedia of Urban Legends“. Sjedinjene Američke Države: ABC-Clío.
3. Borović, Marica. 2017. „Duhovi prirode u narodnoj predaji“ <http://nova-akropola.com/kulture-icivilizacije/mitologije/duhovi-prirode-u-narodnoj-predaji/> , pristupljeno 28.lipnja 2018.
4. Encyclopaedia Britannica, 2005. „Worldwide Adherents of All Religions by Six Continental Areas“ . <http://search.eb.com/eb/article-9432620> ,pristupljeno 22.lipnja 2018.
5. Dogan, Nikola. Šola, Ivica. 2014. „Razmeđa religije i kutlure. Uvod u znanosti o religiji.“. Osijek: Odjel za kulturologiju.
6. McEwan, Karl S. 2004. „Kriptozoologija: svijet zagonetnih životnja“. Zagreb: Zagrebačka naklada.
7. Brednich, Rolf W. 2001. „Where They Originated... Some Contemporary Legends And Their Literary Origins“
8. Emery, David. 2018. „Bloody Mary in the mirror“ , <https://www.thoughtco.com/bloody-mary-in-the-mirror-3299478> , pristupljeno 1.7.2018.
9. Emery, David. 2018. „The Vanishing Hitchhiker“ , <https://www.thoughtco.com/the-vanishing-hitchhiker-3299345> , pristupljeno 1.7.2018.
10. Johns, Andreas. 2004. „Baba Yaga: The Ambiguous Mother and Witch of the Russian Folktale“ New York : Peter Lang Publishing.
11. Jones, Abigail. 2014. „Girls who tried to kill for Slenderman“ , <http://www.newsweek.com/2014/08/22/girls-who-tried-kill-slender-man-264218.html> , pristupljeno 2.7.2018.
12. Narodni.net, 2015. „Narodne predaje u Zagrebu i okolici“ <http://narodni.net/poznate-nepoznate-legende-zagrebu-okolici/> , pristupljeno 2.7.2018.
13. Hristić, Ljubomir. 2007. „Koncept urbanih legendi“. Etnoantropološki problemi, 2(2): 25-34
14. Ljubić, Theo. 2015. „Duhovi i ukleta mjesta u Hrvatskoj“ <http://direktno.hr/zivot/procitajte-gdje-su-duhovi-i-koja-su-ukleta-mjesta-u-hrvatskoj-31705/> , pristupljeno 1.7.2018.